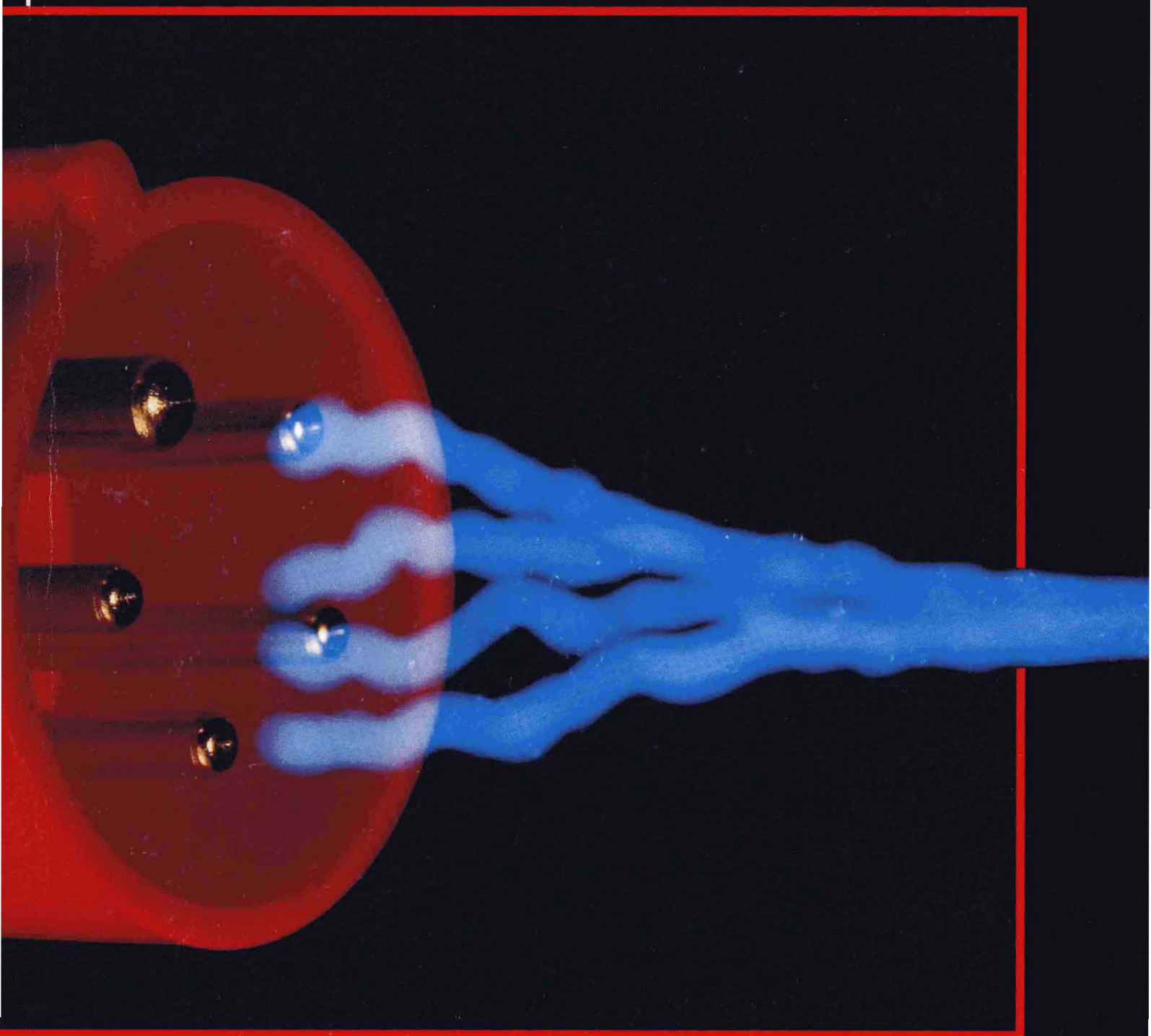

Derde E n e r g i e n o t a

1 9 9 6

Vergaderjaar 1995–1996

24 525

Derde Energienota

Nr. 2

INHOUDSOPGAVE DERDE ENERGIENOTA 1995

Samenvatting en conclusies	5	3.3. Een nieuw evenwicht tussen energiemarkten en overheid	77
Inleiding	13	– «Het oliecrisisbeleid»	79
Hoofdstuk 1 De uitdaging waarvoor we staan	17	– Energienetwerken	81
1.1. Vraag en aanbod	17	– «Infrastructuur voor de warmtemarkt»	83
– Wereld energiemarkt	17	– Gebonden en niet-gebonden klanten	83
– Europa en Nederland	19	– «Prijs effecten structuurverandering energiemarkten»	89
– Conclusies analyse vraag en aanbod	21	3.4. De marktpositie van de energiebedrijven	89
1.2. Omgevingsanalyse	23	3.5. Specifieke energiepolitieke zorgen en belangen	91
– Energie en economie	23	– «Het Energiebericht»	93
– Prestaties	23	– Wettelijke regels voor energiebedrijven	93
– Marktwerking	25	3.6. Taakverbreding van energiebedrijven	97
– Conclusies omgevingsanalyse	25	– «Concurrentie tussen gas en elektriciteit»	99
Hoofdstuk 2 Naar een duurzame energiehuishouding	29	3.7. Eigendom van energiebedrijven	99
2.1. Ambities en mogelijkheden	29	3.8. Fiscale aspecten	101
– «De huidige trends»	31	3.9. Uitvoering van beleid	101
2.2. Energiebesparing	31	Hoofdstuk 4 De elektriciteitsmarkt	105
2.2.1. Inleiding	31	4.1. De huidige situatie	105
2.2.2. Algemene instrumenten (Europa, energiediensten, infrastructuur)	35	4.2. De evaluatie van de Elektriciteitswet 1989	105
2.2.3. Energiebesparing per gebruikersgroep (industrie, woningen en gebouwen, verkeer en vervoer)	39	– «Electriciteit: op weg naar een klantgerichte differentiatie»	109
2.3. Duurzame energie	49	4.3. Noodzaak tot aanpassing	111
– «10% duurzaam enorme uitdaging»	49	4.4. De aanpassing van de elektriciteitssector	113
– «Leer- en kostencurven duurzame energie»	51	4.5. De Europese dimensie	117
– Actieplan duurzame energie	55	– «Electriciteitsmarkten in Europese context»	119
2.4. Energietechnologie voor een duurzame energiehuishouding	57	4.6. Vergroting van de marktwerking	121
2.5. De elektriciteitsvoorziening	59	4.7. Uitvoering	123
2.5.1. Randvoorwaarden en vraagontwikkeling	59	Hoofdstuk 5 Gasmarkt en gasreserves	129
2.5.2. Warmte-kracht koppeling	61	5.1. De werking van de gasmarkt	129
2.5.3. Brandstoffen nader bezien (kolen en kolenvergassing, nucleaire energie)	63	– Beheer aardgasreserves	129
2.6. Financiële aspecten	67	– Opsporing en winning	129
– «Het resultaat van beleid en een gunstige internationale omgeving»	67	– Handel, levering en transport	131
2.7. Bijdrage aan het klimaatbeleid	71	– De overheid en Gasunie	133
Hoofdstuk 3 De rol van de overheid en energiebedrijven	77	5.2. Gasreservebeleid	135
3.1. Inleiding	77	– Mijnbouw	135
3.2. De huidige werking van de energiemarkten	77	– Export en import	137
		– Dynamiek in het reservebeleid	139
		– Gashandel en dienstverlening	141
		– Infrastructuur	143
		5.3. Conclusies	143

S–EG

S–MN

S–INH

Bijlage 1 Vraag en aanbod op energiemarkten	147
B1.1. Mondiaal	147
– Energievraag	147
– Energieaanbod	147
– «China»	151
– Duurzame energie	153
– «Klimaatdoelstelling: de wetenschappelijke stand van zaken»	155
– Klimaat	157
– «Duurzaamheid»	159
B1.2. Europa	159
– Scenario's	159
– «Mogelijkheden tot energiebesparen en de introductie van duurzame energie»	161
– Gas	163
Bijlage 2 Omgevings- en beleidsanalyse	165
B2.1. Energie en economie	165
– Belang van energie voor economie	165
– Economische betekenis van de energiesector	167
– Toeleveranciers	169
– «Oliemarkt als voorbeeld voor vrije energiemarkt»	171
– Openbare sector	171
B2.2. Prestaties	173
– Indicatoren	173
– Energie-efficiency	175
– R&D-inspanning	175
– Internationale vergelijking	177
B2.3. Marktwerking	179
– Kansen en risico's	179
– Andere ervaringen en rol overheid	181
– «De verschillen tussen elektriciteit en gas»	183
– Conclusie	185
Bijlage 3 Evaluatie van de Elektriciteitswet 1989	187
I. Inleiding	187
II. Hoofdstuksgewijze evaluatie	187
– Hoofdstuk 2: organisatie van de openbare elektriciteitsvoorziening	187
– Hoofdstuk 3: structuurschema en plannen (structuurschema elektriciteitsvoorziening, elektriciteitsplannen)	189
– Hoofdstuk 4: de kosten van opwekking en transport	191
– Hoofdstuk 5: tarieven	191
– Hoofdstuk 6: invoer	192
– Hoofdstuk 7: niet centrale elektriciteitsopwekking	192
– Hoofdstuk 8: transport	193
– Hoofdstuk 9: informatie	193
– Hoofdstuk 10: beroep	194
– Hoofdstuk 11: verslaglegging	194
– Hoofdstuk 12: overgangs- en slotbepalingen	194
III. Elektriciteitsvoorziening binnen de Europese Unie	194
a. Algemeen	194
b. Totstandkoming richtlijn interne elektriciteitsmarkt	195
c. Overige ontwikkelingen in Europa	195
IV. Slotbeschouwing	196
a. Voorgeschiedenis en verwachtingen	196
b. Praktijkontwikkelingen	196
c. Conclusies	197
Lijst van afkortingen	198

Nucleaire energie

61. Kernenergie speelt in de hele wereld een belangrijke rol bij de opwekking van elektriciteit. Het aandeel in de elektriciteitsproductie is mondiaal 17,5%, in Europa 30%. Enkele snel groeiende landen in het Verre Oosten investeren fors in nucleair vermogen. Het aandeel van kernenergie in Europa zal de komende jaren relatief dalen. Toch blijft ook na 2010 kernenergie in Europa een zeer substantiële energiebron. Door een vrijere internationale energiemarkt zal de Nederlandse energiesector meer betrokken kunnen raken bij kernenergie in het buitenland, door import, financiële deelnemingen in buitenlandse elektriciteitsproducenten die ook kernenergie in hun pakket hebben, of toeleverantie van Nederlandse bedrijven aan de buitenlandse nucleaire industrie. Internationalisatie en marktwerking zijn ook hier sleutelwoorden en leiden er toe dat een zekere competentie van Nederland op dit gebied nodig zal zijn.

62. Zoals andere energiebronnen, kan de positie van kernenergie op een aantal aspecten worden beoordeeld: de relatieve kosten, de milieuaspecten, de veiligheid, de technologische ontwikkeling en de behoefte. Kernenergie heeft dan momenteel een aantal nadelen: een beperkt maatschappelijk draagvlak wegens de (perceptie van) risico's, radioactief afval, het vraagstuk van de proliferatie en een matige concurrentiepositie. Daarnaast is er een aantal specifieke voordelen: redelijk stabiele prijs, relatief grote voorraden uranium, (zelfs zonder de toepassing van kweektechnologie) en geen emissie van CO₂. Zonder kernenergie zou de totale mondiale uitstoot van CO₂ 8% hoger zijn.

63. De afweging van deze ongelijksoortige voor- en nadelen is niet eenvoudig. Daarbij komt dat zo'n afweging nog wordt bemoeilijkt door de dynamiek in vergelijkingsmaatstaven, bijvoorbeeld prijswijzigingen van fossiele brandstoffen. Zo'n afweging is momenteel ook niet zo opportuun. We hebben nu immers eerder een overschot dan een tekort aan vermogen. Dat is echter niet voor altijd een gegeven. Dat geldt ook voor de maatschappelijke opvattingen over kernenergie. Verschuivingen in de beoordelingen zouden zich kunnen gaan voordoen. De nadelen van afval van fossiele bronnen zouden zwaarder kunnen gaan wegen (klimaatprobleem) dan die van kernenergie. De kosten kunnen, mede onder invloed van de technologische ontwikkeling, voordeliger voor kernenergie gaan uitpakken. Op het gebied van veiligheid zijn stappen voorwaarts te zetten. En de vraag naar elektriciteit zal toenemen. Al deze factoren zijn zo in beweging dat het niet van wijsheid zou getuigen voor eens en voor altijd tot definitieve oordelen te komen. In het licht van zich wijzigende omstandigheden kan de balans weer anders uitvallen dan nu aan de orde is. Het is goed om met deze dynamiek rekening te houden. Daarbij moet er overigens ook rekening mee gehouden worden dat de bouw van een kerncentrale, inclusief alle voorbereidingen, in totaal zo'n tien jaar vergt.

63. Geen nieuwbouw de komende tijd, wel aandacht...

- bouw kerncentrales in Nederland komende jaren niet aan de orde
- bij nieuwe ontwikkelingen opnieuw balans opmaken
- geen afweging voor eens en altijd

64. ...dus: No-regret beleid.

- kennis in stand houden
- participatie in multinationale projecten om indien nodig gesprekspartner te zijn

65. Intensivering beleid ook financieel nodig:

- gericht op impuls van energietechnologie
- fiscaal en via de begroting

65a. Extra financiële middelen (mln.), jaar 2000

	duurzaam	industrie	gebouwde omg.	Totaal
Fiscaal				
groen beleggen		pm	pm	pm
groene BTW	pm		pm	pm
VAMIL	pm	pm	pm	pm
investeringsaftrek	pm	pm	pm	pm
Totaal	pm	pm	pm	175
Begroting				
onderzoek en ontwikkeling	25	10	5	40
demo/marktintro	30		15	45
Totaal	55	10	20	85
Generiek totaal	55+pm	10+pm	20+pm	260

66. Energiegebruik en CO₂-emissies

Nederland, 1990–2020, mutatie in %/jaar bron: ECN

	Energiegebruik	CO ₂ (*)
Trend	0,7	0,5
Voorspoedig hoog	0,5	0,2
Voorspoedig laag	0,1	- 0,2

* volgens de zgn. actuele meting, grofweg excl. feedstocks
bron: ECN, 1995

64. Tegen deze achtergrond zal het kabinet het volgende beleid voeren:

Allereerst blijft als gevolg van de activiteiten uit het verleden de noodzaak aanwezig om een zekere nucleaire kennis in stand te houden voor toezicht op bestaande centrales en te zijner tijd de ontmanteling ervan, voor het oplossen van het vraagstuk van het radioactieve afval en ter ondersteuning van het non-proliferatiebeleid. Kennis is bovendien nodig om in staat te zijn doeltreffend te reageren op eventuele calamiteiten met nucleaire installaties in het buitenland. Daarnaast houdt onderzoek en de daaruit voortvloeiende kennis de mogelijkheid open om in de volgende eeuw desgewenst «op de trein» te stappen. Dit is een voorbeeld van no-regret beleid. Daarbij staat de participatie in multinationale onderzoeksprojecten centraal. Hierdoor kan met een relatief kleine bijdrage een groot potentieel aan kennis worden aangeboord. Nederland heeft niet de ambitie te zijner tijd volledig op eigen houtje centrales te kunnen bouwen, maar wil – voor het geval er in Nederland kerncentrales zullen worden gebouwd – wel een reële gesprekspartner zijn. Onderdeel van dit nucleaire onderzoeksprogramma zal een op innovatieve technologie gericht project zijn in samenwerking met andere landen. Ten slotte zij opgemerkt dat in het productiebeeld tot 2050 kernfusie naar de huidige verwachting geen rol speelt.